Åke Mauritzson
Miljö- och vattenenheten
010-2239317

Cementa Aktiebolag
Box 102
624 22 Slite

Miljöpåverkan från planerad täktverksamhet och vattenverksamhet på fastigheten Othem Österby 1:229 i Gotlands kommun

Beslut

1. Länsstyrelsen beslutar att den av Cementa Aktiebolag planerade vattenverksamheten inom fastigheten Othem Österby 1:229 i Gotlands kommun ska antas medföra betydande miljöpåverkan.
2. Länsstyrelsen beslutar att de av Cementa Aktiebolag planerade täkt- och vattenverksamheterna inom fastigheten Othem Österby 1:229 i Gotlands kommun ska antas medföra betydande miljöpåverkan inom de särskilda bevarandeområdena (Natura 2000) Hejnum Kallgate (SE0340147), Kallgatburg (SE0340103) och Bojsvätar (SE0340118).

Beskrivning av ärendet

Cementa Aktiebolag (bolaget) planerar att ansöka om tillstånd enligt miljöbalken för befintlig och utökad täktverksamhet, samt därtill kopplad vattenverksamhet inom fastigheten Othem Österby 1:229 i Gotlands kommun.

Samråd enligt 6 kap. 4 § miljöbalken har genomförts med länsstyrelsen genom skriftväxling och möten den 20 juni 2016, 30 november 2016 och 9 januari 2017. Vid mötet den 9 januari 2017 besökte länsstyrelsen det avsedda verksamhetsområdet.

Vid mötet den 30 november 2016 överenskom länsstyrelsen och bolaget om den fortsatta handläggningen att länsstyrelsen under januari 2017 skulle fatta beslut i frågan om betydande miljöpåverkan och att länsstyrelsen i samband med beslutet också skulle lämna synpunkter på den fortsatta samrådsprocessen, miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och den planerade tillståndsprövningen i övrigt. Länsstyrelsens synpunkter redovisas nedan efter skälen för beslutet i frågan om betydande miljöpåverkan.

Länsstyrelsens bedömning i frågan om betydande miljöpåverkan

Länsstyrelsen ska under samrådet bedöma om en verksamhet eller åtgärd ska antas medföra en betydande miljöpåverkan. För andra verksamheter eller åtgärder än de som räknas upp i 3 § första stycket förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar ska länsstyrelsen med stöd av 6 kap. 5 § andra stycket miljöbalken i ett beslut pröva frågan om betydande miljöpåverkan. Beslutet ska baseras på de kriterier som anges i bilaga 2 till förordningen.

De planerade vattenverksamheterna innefattar avsänkning av grundvattennivåer, bortledning av yt- och grundvatten, uttag av yt- och grundvatten för processändamål, anläggning av vattenmagasin samt omledning av ytvattendrag och förändringar av avrinningsområden. Åtgärderna omfattas av tillståndsplikt enligt 11 kap. 9 § miljöbalken. Inför tillståndsprövning av sådana åtgärder som omfattas av tillståndsplikt enligt 11 kap. 9 § miljöbalken ska länsstyrelsen fatta beslut om åtgärdernas förväntade miljöpåverkan. Länsstyrelsen gör den samlade bedömningen att bolagets planerade vattenverksamhet ska anses medföra en betydande miljöpåverkan.

Verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område ska även tillståndsprövas i detta avseende. Inför en sådan tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken ska länsstyrelsen på motsvarande sätt som ovan fatta beslut om förväntad miljöpåverkan. Länsstyrelsen gör den samlade bedömningen att bolagets planerade täkt- och vattenverksamheter ska anses medföra en betydande miljöpåverkan på Natura 2000-områdena Hejnum Kallgate, Kallgatburg och Bojsvätar.

Länsstyrelsen kan slutligen konstatera att den planerade täktverksamheten som innefattar pågående och utökad brytning av kalksten omfattas av tillståndsplikt enligt 9 kap. 6 § miljöbalken, samt 4 kap. 2 § miljöprövningsförordningen (2013:251) med verksamhetskod 10.11. Sådan verksamhet finns upptagen bland de verksamheter som alltid ska antas medföra betydande miljöpåverkan i 3 § första stycket förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar.

Länsstyrelsens synpunkter på den fortsatta samrådsprocessen, miljökonsekvensbeskrivningen och den framtida tillståndsprocessen i övrigt

Den fortsatta samrådsprocessen

Av länsstyrelsens bedömningar och konstateranden i frågan om miljöpåverkan följer att bolaget utöver enskilda särskilt berörda och länsstyrelsen även ska samråda med övriga statliga myndigheter, Region Gotland samt den allmänhet

och de organisationer som kan antas bli berörda. Länsstyrelsen bedömer att samråd bör ske med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Skogsstyrelsen, de verksamhetsutövare som bedriver verksamhet inom påverkansområdet för den planerade verksamheten, Gotlands Botaniska Förening, Gotlands Ornitologiska Förening, Naturskyddsföreningen Gotland, Gotlands Entomologiska Förening, Norra Gotlands vattenråd, Sportfiskarna Gotland Sports Academy, Slite Utveckling och en vidare krets av närboende kring det planerade verksamhetsområdet.

Tidsram för tillståndsprocessen
Vid länsstyrelsens möte med bolaget den 9 januari 2017 framkom att bolaget har för avsikt att ge in ansökan om tillstånd till mark- och miljödomstolen i mars 2017.

Länsstyrelsen ska enligt 6 kap. 5 § miljöbalken under samrådet verka för att miljökonsekvensbeskrivningen får den inriktning och omfattning som behövs för tillståndsprövningen. Länsstyrelsen gör bedömningen att de utredningar som behöver genomföras inom ramen för miljökonsekvensbeskrivningen är omfattande. Länsstyrelsen ifrågasätter därför om en miljökonsekvensbeskrivning som i tillräcklig mån belyser verksamhetens konsekvenser kommer att kunna tas fram till mars 2017. Utredningar behöver göras som tar hänsyn till och redovisar den stora årstids- och mellanårsvariation som råder vad gäller t.ex. hydrologi och naturmiljöförutsättningar inom och kring det planerade verksamhetsområdet. Delar av utredningarna kan enbart utföras under vissa månader av ett kalenderår. Miljökonsekvensbeskrivningen ska enligt 22 kap. 1 § första stycket 3 miljöbalken ingå som en del i ansökan om tillstånd. Det kan finnas möjligheter att komplettera miljökonsekvensbeskrivningen sedan ansökan givits in. Länsstyrelsen finner dock att de kompletteringar som kan behövas i det här fallet riskerar bli så stora att ansökan istället kan komma att avvisas av prövningsmyndigheten. Länsstyrelsen bedömer att sådana oklarheter kring förutsättningarna för den planerade verksamheten riskerar att påtagligt komplicera och försena den samlade tillståndsprocessen.

Länsstyrelsen kommer i det följande att redogöra för vad länsstyrelsen, utifrån det samrådsunderlag som hittills presenterats, särskilt har uppmärksammat och därmed vill påtala i fråga om prövningsunderlaget inför en tillståndsprövning enligt miljöbalken av bolagets planerade verksamhet.

Förutsättningar för tillstånd

Vattenhushållning
Av samrådshandlingarna framgår att bolaget, som en del av tillståndsansökan, har för avsikt att ansöka om tillstånd för att anlägga ett vattenmagasin för lagring av bortpumpat grund- och ytvatten från Filehajdar-brottet, och att Region Gotland

ska erbjudas att använda vatten från magasinet som bidrag till dricksvattenförsörjningen på norra Gotland.

När bolagets täktverksamhet i Slite senast tillståndsprövades 2010 yrkade bolaget ett tillstånd för 20 år. Miljödomstolen fann då (miljödomstolen vid Nacka tingsrätts avgörande av den 1 oktober 2010 i mål nr M 2334-09) att tillstånd enbart kunde ges för ett begränsat brytdjup och för en tid av högst 10 år. Skälen till det var bl.a. täktverksamhetens påverkan på kommunens grundvattentäkt och behovet av att skydda den kommunala vattenförsörjningen. Domstolen beaktade också att någon lösning för den framtida vattenförsörjningen då inte hade kunnat nås mellan bolaget och Gotlands kommun (numera Region Gotland). Miljödomstolen påtalade betydelsen av att säkerställa en långsiktigt hållbar vattenförsörjning på Gotland och att sådana skyddsvärden ska ges företräde framför enskilda intressen. Domstolen anförde också att bolaget inför en kommande ansökan om fortsatt eller utökad täktverksamhet behöver genomföra och redovisa de utredningar som krävs för att utröna vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att säkerställa kommunens vattenförsörjning.

Under senare år har dricksvattensituationen på Gotland försämrats och 2016 har extremt låga grundvattennivåer uppmätts och uppmärksammats. De låga nivåerna har gett stora konsekvenser för dricksvattenförsörjningen. För att tillstånd till fortsatt och utökad täktverksamhet ska kunna komma ifråga är det därför, enligt länsstyrelsens uppfattning, avgörande att Gotlands begränsade grundvattenresurser värnas och frågorna om dricksvattenförsörjning blir lösta på ett långsiktigt hållbart sätt. Anläggandet av ett dricksvattenmagasin kan vara en del av en sådan lösning. Detta kräver dock Region Gotlands aktiva medverkan. Det har hittills inte presenterats några uppgifter om konkreta lösningar vad gäller dessa för den planerade täktverksamheten avgörande frågeställningar. Länsstyrelsen vill i sammanhanget särskilt poängtera att risken för påverkan av de kommunala grundvattentäkterna i området blir större om täktområdet tillåts att fördjupas och utökas.

Anläggandet av ett vattenmagasin minskar i sig inte överledningen av yt- och grundvatten till havet. Om det inte samtidigt finns konkreta lösningar för uttag av dricksvatten från magasinet kommer ökande mängder vatten pumpas till havet via detta magasin. Länsstyrelsen ifrågasätter om en sådan hantering av de begränsade gotländska grundvattenresurserna är godtagbar utifrån ett hushållningsperspektiv. Bolaget behöver därför utreda och redovisa alternativa och kompletterande åtgärder för att hantera den ökande bortledning av yt- och grundvatten som förväntas bli följden av den planerade utökningen av bolagets täktverksamhet. Sådana åtgärder kan t.ex. utgöras av återinfiltration av vatten i mark eller förstärkning av vattenflöden i befintliga våtmarker, i syfte att långsiktigt förstärka grundvattenbildningen mot de kommunala grundvattentäkterna, mot Tingstädeträsk eller mot de närliggande Natura 2000-områdena. I sammanhanget kan nämnas att SGU för närvarande genomför en utredning om möjligheterna för

ökad grundvattenbildning genom återföring av vatten och anläggande av våtmarker i närheten av befintliga kommunala vattentäkter på Gotland för Region Gotlands räkning. I utredningen ingår bl.a. Filehajdarområdet.

Även för det fall en lösning kommer till stånd för visst dricksvattenuttag från det planerade magasinet behöver utredningar redovisas vad gäller möjligheterna att ta tillvara det övriga vatten som inte direkt kan användas för sådan dricksvattenförsörjning. Enligt länsstyrelsens bedömning bör utgångspunkten vid den kommande tillståndsprövningen vara att bortledning till havet av yt- eller grundvatten till följd av bolagets planerade verksamhet så långt möjligt ska förhindras.

Genom Weserdomen (EU-domstolens avgörande den 1 juli 2015 i mål C-461/13) klargjorde EU-domstolen att alla miljökvalitetsnormer för vatten ska betraktas som gränsvärdesnormer. Det är nu också tydligt att en försämring av en miljökvalitetsnorm som grundvattenkvantitet endast kan medges i undantagsfall. Bolaget behöver därför visa att den tillståndssökta verksamheten inte riskerar att leda till negativ påverkan av kvantitativ eller kemisk status för de berörda grundvattenförekomsterna. På motsvarande sätt ska även säkerställas att varje enskild kvalitetsfaktor för ytvattenförekomsterna inte kommer att påverkas negativt.

Länsstyrelsen ser mycket positivt på att bolaget under samrådet sagt sig vara berett att i detta sammanhang även tillståndspröva sitt uttag av havsvatten för användning som processvatten vid bolagets cementtillverkning.

Påverkan på Natura 2000-områden

Länsstyrelsen bedömer att den planerade täktverksamheten innebär att tillstånd även behöver sökas enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för påverkan på ovan uppräknade Natura 2000-områden. Dessa tre Natura 2000-områden har bildats för att skydda de höga naturvärden som är knutna till områdenas våtmarker. Hejnum Kallgate omfattar ett 920,8 hektar stort område som hyser ett mycket omfattande våtmarksområde med rikkärr. Rikkärret är det största i södra Sverige. Rikkärret vid Hejnum Kallgate ligger på berggrund av märgelsten och är det enda i sitt slag på Gotland samt unikt för Sverige. Kallgatburg utgörs av ett våtmarksområde med rikkärr, som utgör en hydrologisk del av våtmarksområdet Hejnum Kallgate. Bojsvätar utgörs även det av ett stort våtmarksområde med rikkärr som har hydrologisk förbindelse med Hejnum Kallgate. Samtliga tre våtmarksområden ingår i ett så kallat Ramsarområde som utsetts med stöd av våtmarkskonventionen (konventionen om våtmarker av internationell betydelse, i synnerhet såsom livsmiljö för våtmarksfåglar SÖ 1975:76) och de finns även upptagna i Naturvårdsverkets myrskyddsplan för Sverige.

Tillstånd till åtgärder som riskerar att påverka något av dessa områden förutsätter enligt länsstyrelsens bedömning en noggrann utredning av vattenbalanserna för de

ingående våtmarkerna med tillhörande källflöden, samt utredningar av inom vilka landområden grundvattenbildning för utströmning i dessa våtmarker sker.

Länsstyrelsens förslag till nya och utökade Natura 2000-områden
Länsstyrelsen lämnade den 31 mars 2016 förslag till Naturvårdsverket om tre nya områden av gemenskapsintresse och tre utökade särskilda bevarandeområden enligt rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG, (art- och habitatdirektivet) att ingå i det ekologiska nätverket Natura 2000, nämligen utökning av de befintliga Natura 2000-områdena Hejnum Kallgate (från nuvarande 920,8 hektar till 1006,1 hektar), Filehajdar (från nuvarande 64,6 hektar till 647,5 hektar), Bojsvätar (från nuvarande 87,2 till 201,9 hektar) samt de nya områdena Forsvidar (118,4 hektar), Hejnum hällar (999,8 hektar) och Bälsalvret (285,5 hektar).

Dessa eventuellt tillkommande områden är i dagsläget inte utpekade som Natura 2000-områden och har därmed inte status som sådana områden. För det fall ett utpekande sker kan det förändra förutsättningarna för tillståndsprövningen.

I avvaktan på att regeringen ska ta ställning till om dessa områden ska ingå i nätverket Natura 2000 är det länsstyrelsens uppgift att särskilt bevaka hur naturvärdena inom dessa områden kan påverkas. Med anledning av att bolaget nu planerar en utökad verksamhet vid Filehajdar bedömer länsstyrelsen att bolaget i sin miljökonsekvensbeskrivning behöver beakta de föreslagna Natura 2000-områdena och utreda hur den planerade verksamheten kan komma att påverka eller skada de utpekade arterna och naturtyperna inom dessa områden.

Artskyddsdispens
Länsstyrelsen bedömer, liksom bolaget, att den planerade verksamheten förutsätter dispens enligt artskyddsförordningen (2007:845). Vilka arter som omfattas är ännu inte klarlagt. Den till ängsvädd knutna väddnätfjärilen har under de senaste 30 åren minskat i mycket snabb takt i hela Västeuropa. På Gotland har arten gått kraftigt tillbaka och endast en större förekomst finns kvar, den i Hejnum Kallgate. Länsstyrelsens uppfattning är, som redovisats tidigare under samrådsskedet, att det utifrån det underlag som hittills redovisats inte går att bedöma hur väddnätfjärilen riskerar att påverkas av en eventuell utökning av bolagets verksamhet. För att det ska finnas förutsättningar att bedöma detta behövs ytterligare underlag. Enligt länsstyrelsens bedömning är det angeläget att få en helhetsbild av artens totala utbredning inom Hejnum Kallgate, Filehajdar, Forsviden och Suderbys blekevät samt mellan vilka delpopulationer metapopulationsbeteende sker. Utredningen kan kräva åtgärder som i sig kräver artskyddsdispens, t.ex. insamling av exemplar av väddnätfjäril. Bolaget har informerats om att dispens för sådana åtgärder ska sökas hos länsstyrelsen. Frågan om tillstånd kan ges för den planerade verksamheten kan enligt länsstyrelsens uppfattning vara beroende av resultaten av dessa utredningar. I vilken mån

påverkan på andra arter kan komma att kräva artskyddsdispens behöver närmare utredas av bolaget.

Miljökonsekvensbeskrivningens innehåll
Av länsstyrelsens bedömning i frågan om betydande miljöpåverkan följer att miljökonsekvensbeskrivningen ska innehålla uppgifter enligt 6 kap. 7 § 1-5 miljöbalken. Utöver vad som anges i bolagets samrådsunderlag bedömer länsstyrelsen att miljökonsekvensbeskrivningen även behöver innehålla följande redovisningar för att uppfylla syftet med miljökonsekvensbeskrivningen i 6 kap. 3 § miljöbalken.

Övergripande frågor

- Redogörelse för vad som enligt bolagets uppfattning utgör ett nollalternativ till den ansökta verksamheten. Vid redovisningen av nollalternativet bör det särskilt beaktas att bolaget enligt miljötillståndet från 2010 har tidsbegränsat tillstånd till både täktverksamhet och vattenverksamhet.
- Möjliga alternativ för inriktning och utformning av den planerade verksamheten. Utöver en diskussion kring täktverksamhetens lokalisering bör också alternativ för lokalisering av delar av verksamheten samt alternativa och kompletterande skyddsåtgärder för verksamhetens olika delar redovisas. Redovisning behöver därmed även omfatta jämförande beskrivning av alternativ samt kostnader för genomförandet av de beskrivna åtgärderna.
- Avvägning mellan riksintresset naturvård och andra riksintressen i området. Utredning ska omfatta hur riksintresseområdet för naturvård Filehajdar, Hejnum hällar och Kallgatburg påverkas av planerad täktverksamhet och vattenverksamhet.

Brytning och efterhandling

- Jämförande utredning av alternativa sätt att transportera stenmaterialet från Filehajdar-brottet respektive Västra-brottet till bolagets upplagsområde i Östra-brottet. Utredningen behöver innehålla en jämförande redovisning av uppgifter om förväntade miljöeffekter i form av energiåtgång, buller, damning och grumling av ytvatten för respektive alternativ, samt effekterna av eventuella följdförändringar av nuvarande utformning av verksamheten såsom t.ex. ändringar av plats och former för krossningen av stenmaterialet till följd av förändringar av transporterna.
- Utredning av vilka möjligheter som finns att genom ändrade sprängningsförfaranden minska störningar i form av markvibrationer och luftstötvågor för kringboende.
- Fördjupning av den redovisning av bolagets planer för efterbehandling av brytningsområdena som lämnades inför tillståndsgivningen av nuvarande verksamhet. Redovisningen behöver bl.a. innehålla uppgifter om förväntade framtida miljöförutsättningar i täktområdet vad avser t.ex.

förändrade ytvattennivåer och variation av salthalter över tid, hur de kommunala grundvattentäkterna påverkas, långsiktig påverkan på beslutade och föreslagna Natura 2000-områden, möjligheterna för fortsatt användning av det planerade dricksvattenmagasinet till stöd för Region Gotlands dricksvattenförsörjning, bedömning av risker för föroreningspåverkan från nedlagda deponier inom området, samt en beskrivning av konkreta efterbehandlingsåtgärder med preliminär tidsplan för åtgärdernas genomförande.

Vattenhushållning och påverkan på grund- och ytvatten

- Redogörelse för vattenverksamhetens fördelar från allmän och enskild synpunkt i förhållande till kostnader, skador och olägenheter av verksamheten. Utgångspunkten för redogörelsen bör vara verksamhetens påverkan ur ett långsiktigt och brett perspektiv med hänsyn till bl.a. grundvattenförsörjningen.
- Utredning av mängden vatten, inklusive länshållningsvatten, som idag avrinner från Aneråns avrinningsområde till Bogeviken jämfört med ett nollalternativ där ingen bortledning från Filehajdar-brottet sker.
- Utredning av riskerna för påverkan på gällande miljökvalitetsnormer för kvantitativ och kemisk status för berörd grundvattenförekomst samt för ekologisk och kemisk status för ytvattenförekomsterna Anerån och Bogeviken. Utredningen måste innehålla en beskrivning av hur verksamheten påverkar relevanta kvalitetsfaktorer. Det ska även framgå hur det ska säkerställas att grund- och ytvattenförekomsterna inte kommer att påverkas negativt.
- Utredning om vilken påverkan, kvalitativ och kvantitativ, som en utökad täkt får på grundvattenförhållandena i området. I utredningen ska ingå påverkansområde samt redovisad risk för påverkan på kommunal vattentäkt, Natura 2000-områden, Tingstädeträsk och enskilda brunnar (inklusive brunnsinventering, i området finns exempelvis en stor mjölkgård). I utredningen ska också eventuell påverkan från relikt saltvatten ingå.
- Redovisning av vilka åtgärder som bolaget genom åren har genomfört i syfte att ersätta skadade vattentäkter, både för allmän och enskild vattenförsörjning. Redovisningen ska omfatta såväl åtgärder som vidtagits i enlighet med villkor 9 i nu gällande tillstånd och andra åtgärder som tidigare genomförts av bolaget.
- Utredning av förutsättningarna för att minimera eller helt stoppa nuvarande överledning till havet av det grund- och ytvatten som pumpas bort vid länshållningen av täktområdena. Utredningen behöver bl.a. innehålla en redogörelse för
  - möjligheterna till återinfiltration av bortlett grundvatten för att motverka eller begränsa avsänkningen av grundvattennivåerna i området kring brytnings-områdena.

  - möjligheterna till återinfiltration i syfte att öka grundvattenbildningen i närheten av de kommunala grundvattentäkterna.
  - möjligheterna till återinfiltration eller anläggande av våtmarker i syfte att under året jämna ut tillflödet samt öka vattenmängderna till den kommunala dricksvattentäkten i Tingstäde träsk
  - hur länshållningsvattnet kan renas för att användas vid infiltration och/eller avledning mot våtmarksområden
- Utredning av i vilken omfattning sediment transporteras via Anerån och Spillingsån till Bogeviken till följd av hittillsvarande och planerad täktverksamhet i Filehajdar- och Västra-brottet. Utredningen behöver innehålla uppgifter om i vilken mån dessa sedimenttransporter kan kopplas till senare års uppgrundning och igenväxning av Bogeviken, vilka åtgärder som vidtagits av bolaget för att minska sedimentflykten, vilka ytterligare skyddsåtgärder som är möjliga i det avseendet och vilka eventuella återställningsåtgärder som är möjliga att vidta i Bogeviken.
- Utredning om att vid omledning av Spillingsån, runt Spillingsdammen, återskapa ett naturligare vattendrag. Här bör även ingå konsekvenser och åtgärder för det närliggande vattendraget Närsbäcken.
- Utredning av tekniska och avtalsmässiga förutsättningar som kan säkerställa att det vatten som avses att överledas till ett dricksvattenmagasin kommer att kunna utnyttjas för att stödja Region Gotlands dricksvattenförsörjning. Utredningen behöver bl.a. innehålla uppgifter om vilka vattenflöden och vilken vattenkvalitet som bedöms kunna levereras från magasinet över ett kalenderår, samt hur en överenskommelse mellan bolaget och Region Gotland skulle kunna se ut.

Naturmiljöpåverkan och artskydd

- Allmän redovisning av hur den planerade verksamheten påverkar naturlandskapet och den gröna infrastrukturen i stort, med uppgifter av vilka naturtyper enligt art- och habitatdirektivets bilaga 1 inom och kring bolagets täktområden som kan komma att påverkas. Redovisningen ska innehålla uppgifter om utbredning och omfattning av förekommande naturtyper förtecknade enligt den terminologi som används i art- och habitatdirektivet. Bolaget behöver redovisa uppgifter om hur större sammanhängande områden av dessa naturtyper kan komma att påverkas av den planerade verksamheten, förslag till hur sådan påverkan kan minimeras, samt möjligheterna till kompensationsåtgärder för påverkan som inte bedöms kunna undvikas.
- Artdatabanken använder begreppet naturvårdsarter som samlingsterm för arter som är extra skyddsvärda. Begreppet omfattar bl.a. typiska arter, rödlistade arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. Typiska arter är arter vars förekomst indikerar s.k. gynnsam bevarandestatus hos aktuell naturtyp enligt EUs art- och habitatdirektiv. Syftet med att kartlägga naturvårdsarter är att ge en indikation om ett områdes naturvärden och betydelse för biologisk mångfald. Länsstyrelsen bedömer att en utredning

av förekomsten av naturvårdsarter inom och kring det planerade verksamhetsområdet kan vara till hjälp i arbetet med att värdera områdets naturvärden för att en planerad verksamhet ska kunna utformas på ett sätt som skyddar, bevarar och vårdar natur och t.ex. för att bedöma var en exploatering gör minst skada. Redovisningen av naturvårdsarter bör innehålla en uppräkning av förekommande arter med uppgifter om deras utbredning i området, uppgifter om hur de olika arterna kan komma att påverkas av den planerade verksamheten, förslag till hur sådan påverkan kan minimeras, samt möjligheter till kompensationsåtgärder för påverkan som inte kan undvikas.

- Utredning av hur vattenbalansen ser ut för de våtmarker med tillhörande källflöden som finns i de berörda Natura 2000-områdena Hejnum Kallgate, Kallgatburg och Bojsvätar. Utredningen ska omfatta bl.a. förekomst av källflöden, bäckbildning, områden med blekeutfällning och de grundvattenströmmar som är av betydelse för försörjningen av våtmarkerna inom berörda Natura 2000-områden.
- Redovisning av de arter som omfattas av skydd enligt artskyddsförordningen och som kan komma att påverkas av den planerade verksamheten. Det ska också redovisas vilka försiktighetsmått eller kompensationsåtgärder som behövs för varje art, var för sig, inför prövningen av dispens från artskyddsförordningen.
- Särskild utredning av hur den planerade täktverksamheten påverkar väddnätfjärilens förutsättningar för långsiktigt gynnsam bevarandestatus. I syfte att klarlägga hur verksamheten påverkar arten ska utredas dels mellan vilka delpopulationer genetiskt utbyte sker som kan komma att påverkas av verksamheten, dels omfattningen av det genetiska utbytet mellan dessa olika delpopulationer. Sådana undersökningar behöver som tidigare påtalats av länsstyrelsen genomföras innan en ansökan om tillstånd ges in till prövningsmyndigheten, och kan komma att innefatta moment vilka i sig kräver dispens enligt artskyddsförordningen. För att inte riskera att försena den fortsatta samråds- och prövningsprocessen bör en dispensansökan för sådana undersökningar av fjärilspopulationen i god tid inlämnas till länsstyrelsen.
- Särskild utredning av förutsättningar för långsiktigt gynnsam bevarandestatus för nipsippa. Förekomsten av nipsippa på Filehajdar utgör 98 % av den totala förekomsten av nipsippor på Gotland och Gotland hyser i sin tur 98 % av arten i Sverige. Bolaget behöver utreda på vilket sätt förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus för nipsippan på lång sikt påverkas av tänkt täktverksamhet, avseende frilevande populationer som av egen kraft har gynnsam bevarandestatus i naturmiljön.

Kulturmiljö

- Utöver den kulturhistoriska värdering som anges i samrådsunderlaget behöver en redovisning av kulturmiljöer som riskerar att påverkas ingå.

Egenkontroll

- Förslag till nytt egenkontrollprogram för bolagets samlade täkt- och vattenverksamhet. Kontrollprogrammet ska utöver den miljöfarliga verksamhetens sedvanliga påverkan i form av bl.a. buller, vibrationer, luftstötvågor och damning även följa upp den samlade verksamhetens påverkan på berörda grund- och ytvatten inklusive Bogeviken, samt påverkan på berörda Natura 2000-områden. Vad avser risker för grundvattenpåverkan ska bl.a. kvalitativa och kvantitativa effekter på enskilda brunnar och kommunala vattentäkter följas upp inklusive eventuella effekter utanför det bedömda influensområdet.

Övriga upplysningar

Markingrepp i eller invid en fornlämning kräver tillstånd enligt kulturmiljölagen (1988:950). Ansökan om tillstånd för sådana ingrepp görs till länsstyrelsen. För arbetsföretag som tar större markområde i anspråk behöver ansökan också göras så att länsstyrelsen kan begära arkeologisk utredning enligt 2 kap. 11 § kulturmiljölagen. Det gäller inte bara för den planerade täktverksamheten utan även för markingrepp i samband med planerad vattenhantering.

Om den planerade verksamheten avsevärt förändras under samrådsprocessen eller om det dröjer lång tid innan ansökningshandlingar lämnas in till prövningsmyndigheten kan det krävas ett nytt samråd. Oberoende av att samråd har ägt rum mellan bolaget och länsstyrelsen om ansökan och miljökonsekvensbeskrivningens innehåll, kan mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt som beslutar i tillståndsärendet begära kompletteringar om domstolen anser att miljökonsekvensbeskrivningen inte uppfyller kraven i 6 kap. 7 § och 22 kap. 1 § miljöbalken.

Nationell vägledning för den som ska upprätta en ansökan om bergtäkt och vattenuttag finns bland annat i checklistor som tagits fram av SGU:

- http://www.sgu.se/samhallsplanering/bergmaterial-for-byggande/stod-vid-ansokan-om-grus--och-bergtakter/checklista-for-bergtakter/
- http://www.sgu.se/grundvatten/vattenskyddsomraden/remisser-till-sgu-om-grundvattentakter/

Länsstyrelsens beslut i frågan om betydande miljöpåverkan får enligt 6 kap. 5 § miljöbalken inte överklagas särskilt.

De som deltagit i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Peter Molin med miljöskyddshandläggare Åke Mauritzson som föredragande. I den slutliga beredningen av ärendet har även enhetschefer Karin Fager och Anna-Lena Fritz, vattenhandläggare Peter Landergren och Frida Eklund, länsjurist Anna Lindberg, naturvårdshandläggare Magnus Martinsson samt kulturmiljöhandläggare Daniel Langhammer deltagit.

Peter Molin

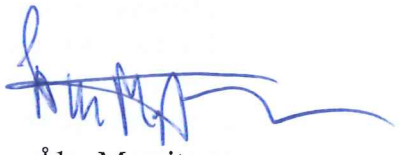

Åke Mauritzson

Kopia

Tekniska nämnden i Region Gotland, registrator-tn@gotland.se